

Stanisław August Poniatowski az utolsó lengyel király

Magyarul II. Szaniszló Ágost 1732 január 17.-én született Wolczynban (a mai Fehéroroszország területén). A nagy múltú lengyel nemesi család Poniatowski nemzetség tagja. A lengyel-litván nemzetközösség utolsó uralkodója, Lengyelország királya és Litvánia nagyfejedelemé 1764-1795 között.

Apja Stanisław Poniatowski gróf, Krakkó várnagya, anyja Konstancja Czartoryska hercegnő, fivére Michał Jerzy Poniatowski, Lengyelország érseke, unokaöccse az első Wirtuti Militari kitüntetéssel 1792-ben honorált Józef Antoni Poniatowski herceg aki a lengyel szabadsághős Tadeusz Kościuszko(aki egyébként szintén birtokosa a kitüntetésnek, ő másodikként kapta meg) mellett harcolva érdemelte, ki e kitüntetést, és Lipcsében a Népek Csatájában vesztette életét 1813-ban, Napóleon oldalán harcolva, aki marshallá nevezte ki őt.

Gyermekkorát Gdańsk-ban töltötte családjával (1798-ig), nevelője a kiváló történész Gotfryd Lengnich volt.

Legelőször 1752-ben Szejm küldöttként ékesszólásával keltette fel a figyelmet.

1755-ben családi kapcsolatai révén (a rendkívül tehetős Czartoryski ág révén) Szentpétervárra került, Sir Charles-Hanbury Williams angol nagykövet szolgálatába. Ugyanebben az évben csatlakozott az udvarhoz, mint Szászország nagykövete. Itt találkozott, az akkor 26 éves Katerina Alexejevnaival (a későbbi Nagy Katalin cárnővel), akivel bensőséges viszonyba került.

1763-ban válaszották meg, majd 1764 nov. 25. koronázták meg hivatalosan Varsóban.

1783-ban rangon aluli házasságot kötött Elżbieta Szydłowska-val.

A 4 éves szejm (országgyűlés) alatt (1788-1792) a reformerekhez csatlakozott és társzerzője volt a május 3.-ai alkotmánynak.

Beszéde, melyben az újonnan elkészített alkotmány támogatását kéri a szejmtől, könnyekre fakasztotta hallgatóságát.

Nem sokkal ezután a lengyel nemesség megalakította a Targowica szövetséget az Alkotmány megbuktatására.

1792-ben az orosz hadsereg benyomul Lo-ba Nagy Katalinnal, és a szövetségessel, kezdetét veszi a lengyel-orosz háború.

Számos csata után- többek közt Hugo Kołłątaj(a lengyel felvilágosodás jeles filozófusa) tanácsára- a király is belépett a Targowica szövetségbe ezzel aláírva a lengyel hadsereg csatáiban tett hősiességét. (A seregben harcol ekkor Tadeusz Kościuszko valamint Józef Poniatowski herceg az uralkodó unokaöccse is.)

Így 1793-ban véget ért a háború és kezdetét vette Lengyelország második felosztása.

A Lengyel- Litván perszonálunió harmadik(végső) felosztása (1795 november 25.) után lemondatták és Szentpétervárra távozott az országból, ahol tulajdonképpen fogoly státuszban élt még 3 évet a Nagy Katalin cárnő által neki adományozott nyugdíjból. 1798 február 12.-én halt meg, rendkívüli módon eladósodva, 66 éves korában Szentpéterváron. Itt is temették el a Szent Katalin templomban.

Majd 1938-ban földi maradványait átszállították szülővárosába,Wołczyn-ba, 1995-ben pedig a varsói Szent János katedrálisba, ahol 1791 május 3.-án jóváhagyta az Alkotmányt, melynek társszerzője is volt.

Ma is élő leszármazottai Guillaume de Louvencourt-Poniatowski és Elena Poniatowska , a párizsi születésű mexikói újságíró valamint az 1974-'76 közt Jacques Chirac kormányban belügyminiszteri szolgálatot teljesítő Michel Poniatowski.

Stanisław August Poniatowski felvilágosodás fontos alakja volt.

Lovagi iskolát alapított, ami 1765 és 1794 közt működött és oktatást kínált a lengyel hadsereg majdani tisztjeinek (itt végzett többek közt Tadeusz Kościuszko is).

1766-ban kezdeményezésére alapították meg a Keleti Nyelvek Iskoláját Isztambulban. 1773-ban létrehozta Nemzeti Oktatási Bizottságot, ami a világ első oktatási minisztériuma volt.

1775-ben segítséget nyújtott a *Monitor*-nak, a felvilágosodás vezető folyóiratának megalapításában, valamint megalapította a Lengyel Nemzeti Színházat.

Nagy pártfogója volt a tudományoknak, művészeteknek és az irodalomnak.

Híresek voltak *Csütörtöki ebédei* Varsóban, melyre, mindig a kor legkiemelkedőbb művészei, tudósai és filozófusai voltak hivatalosak. Gyakori vendége volt ezen ebédeknek például a költő és történész Adam Naruszewicz, a költő Stanisław Trembecki, a satíra és drámaíró Franciszek Zabłocki, a Nemzeti Színház alapító tagja Wojciech Bogusławski , Ignacy Krasicki püspök, a tudós és filozófus Hugo Kołłątaj vagy Stanisław Konarski is.

A király támogatta az ipart és fejlesztette a bányászatot.

Felújította a Varsói Királyi Palotát és létrehozta a Łazienki központot, ami Varsó mai napig lelegegánsabb és legkedveltebb parkja.

Numizmatikai gyűjteményt, képtárat és metszet tárat hozott létre. Az volt a terve, hogy egy még nagyobb gyűjteményt hívjon életre, de ebben sajnos az ország felosztása megakadályozta. A legtöbb festmény azonban, amiket megrendelt ma Londonban a Dulwich Képtárban megtekinthető.

Szabó Eszter

/Egyetemi hallgató, ELTE Lengyel Tanszék/